

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.1704.2016.1

Číslo: 6/2019

Právní věta: Pod pojem náhrady škody na zdraví nebo usmrcení podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů lze podřadit i náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.10.2017

Spisová značka: 31 Cdo 1704/2016

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dobré mravy, Náhrada nemajetkové újmy (o. z.), Náhrada škody, Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.), Ochrana osobnosti, Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků, Pojištění, Pojištění odpovědnosti za škodu, Pojištění osob, Promlčení, Splnění závazku

Předpisy: čl. 1 odst. 2 směrnice 84/5/
čl. 3 odst. 1 směrnice 72/166/
směrnice 2005/14/
směrnice 90/232/
§ 101 obč. zák.
§ 11 obč. zák.
§ 13 obč. zák.
§ 444 odst. 3 obč. zák.
§ 6 odst. 2 písm. a) předpisu č. 168/1999Sb.
§ 8 předpisu č. 168/1999Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Pardubicích rozsudkem ze dne 26. 6. 2015, č. j. 111 C 14/2015-62, zastavil řízení v části, v níž se žalobce domáhal uložení povinnosti žalované zaplatit Z. B., H. B. a V. B. ve výroku blíže specifikované úroky z prodlení z částek 120 000 Kč a 87 500 Kč (bod I. výroku). Dále zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal uložení povinnosti žalované uhradit za žalobce újmu ve výši 120 000 Kč náležející poškozenému Z. B., dále ve výši 120 000 Kč náležející poškozené H. B. a ve výši 87 500 Kč náležející poškozené V. B. (bod II. výroku), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na

náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

2. Žalobce se žalobou domáhal zaplacení 327 500 Kč s přísl. jako pojistného plnění z titulu § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla (dále jen „zákon o pojištění odpovědnosti“). Soud vyšel ze zjištění, že žalobce dne 18. 8. 2009 způsobil dopravní nehodu, na jejíž následky zemřel dne 21. 8. 2009 Z. B. Žalobce při autonehodě řídil vozidlo, které mělo smlouvou platně sjednané pojištění odpovědnosti z provozu vozidla u žalované. Žalobci byla soudně uložena povinnost k náhradě nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) ve prospěch poškozených – pozůstalých po Z. B. Tuto náhradu nemajetkové újmy žalobce požadoval po žalované zaplatit přímo pozůstalým poškozeným, jelikož dle žalobce nemajetková újma v penězích jako nárok plynoucí z práva na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. obč. zák. spadá pod rozsah pojištění odpovědnosti dle § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti.

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že jelikož žalobce uplatňuje svůj nárok z titulu pojistného plnění, začala promlčecí doba běžet 1 rok po vzniku pojistné události, tedy od 21. 8. 2010, a uběhla za 3 roky dle § 101 obč. zák. ve spojení s § 8 a § 3 písm. b) zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě), dne 21. 8. 2013. Žaloba byla podána dne 11. 9. 2014 a nárok žalobce na pojistné plnění je tedy promlčen.

4. Soud prvního stupně rovněž poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. [30 Cdo 1051/2005](#), kde Nejvyšší soud uvedl, že z § 6 odst. 2 zákona o pojištění odpovědnosti plyne, že povinnost pojišťovny se váže výlučně k náhradě škody, a nikoli k nárokům na ochranu osobnosti. Žalobce neprokázal, že podle předmětné pojistné smlouvy je pojistnou událostí soudní rozhodnutí, jímž je uložena povinnost žalobci zaplatit podle § 13 obč. zák. náhradu nemajetkové újmy pozůstalým (poškozeným) po zemřelém Z. B. Jelikož žalobce požaduje pojistné plnění, na které nemá zákonný ani obligační nárok, soud prvního stupně neshledal, že je námitka promlčení vznesená žalovanou v rozporu s dobrými mravy a žalobu zamítl. Na uvedeném závěru dle soudu prvního stupně nic nemění ani odkaz žalobce na rozsudky Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 10. 2013 ve věci C-22/12 a ve věci C-277/12.

5. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených výrocih II. a III. potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a dospěl k závěru, že se žalobce jako řidič odpovídající za vzniklou škodu (pojištěný) domáhal toho, aby žalovaná (pojistitel) vyplatila poškozeným náhradu nemajetkové újmy vzniklé neoprávněným zásahem žalobce do jejich osobnostních práv. Poškození tento nárok uplatnili vůči žalobci v řízení o ochranu osobnosti, nikoliv vůči žalované z titulu pojistného plnění. Žalované tak nevznikla povinnost k pojistnému plnění, ledaže by žalobci vzniklo právo na úhradu vyplacené částky, což se nestalo, neboť žalobce poškozeným žádné plnění neposkytl. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že právo na pojistné plnění je navíc promlčeno a dále že námitka promlčení uplatněná žalovanou není v rozporu s dobrými mravy. Současně odvolací soud posuzoval otázku, zda pojištění odpovědnosti z provozu vozidla zahrnovalo do 31. 12. 2013 též odpovědnost za nemajetkovou újmu způsobenou neoprávněným zásahem pojištěného do práva poškozených na ochranu osobnosti. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [30 Cdo 1051/2005](#), sp. zn. [30 Cdo 4083/2010](#) a sp. zn. [30 Cdo 3906/2011](#) a rovněž na usnesení Ústavního soudu sp. zn. [III. ÚS 8/06](#) odvolací soud uzavřel, že pojištění tento nárok v rozhodné době nezahrnovalo.

II. Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce (dále též „dovolatel“) dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která spočívá v aplikaci § 101 obč. zák. ve spojení s § 8 zákona o pojistné smlouvě, dle kterého tříletá promlčecí lhůta počne běžet za 1 rok po vzniku pojistné události, i na práva z titulu ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti, a to s ohledem na výklad pojmu „škoda“ v zákoně o pojištění odpovědnosti, jež v důsledku právní úpravy práva Evropské unie zahrnuje též nemajetkovou újmu. Napadené rozhodnutí dále závisí i na vyřešení otázky rozpornosti vznesení námitky promlčení s dobrými mravy v případě, že jsou zde dány okolnosti vysoce negativní životní situace osoby, vůči níž je námitka vznášena, a též je zde okolnost ustálené rozhodovací praxe vnitrostátních soudů a výkladu § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti bez zřetele k normám práva Evropské unie a jejich výkladu Soudním dvorem Evropské unie. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) spatřuje dovolatel v aplikaci § 101 obč. zák. ve spojení s § 8 zákona o pojistné smlouvě i na práva z titulu ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti a rovněž v nesprávném závěru odvolacího soudu o nenaplnění podmínek pro konstatování rozporu námitky promlčení s dobrými mravy.

8. Žalovaná se k dovolání vyjádřila v tom smyslu, že navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřijatelné, případně zamítl jako nedůvodné.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

11. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Tříčlenný senát soudního oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, při posouzení otázky, zda pod náhradu škody na zdraví nebo usmrcením podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti lze podřadit náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák., dospěl k závěru odlišnému, než ze kterého vychází rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. [30 Cdo 1051/2005](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. [30 Cdo 4083/2010](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3906/2011](#). Z toho důvodu senát soudního oddělení č. 23 rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

14. Dovolání je přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, která má být dovolacím soudem posouzena jinak, a to otázky, zda pod náhradu škody na zdraví nebo usmrcením podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti lze podřadit náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák. Přípustnost dovolání zakládá též druhá dovolatelem předkládaná právní otázka určení počátku běhu promlčecí doby (lhůty), neboť jde o právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

15. Podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti, ve znění účinném do 31. 12. 2013, měl pojištěný právo, aby za něj pojistitel uhradil v rozsahu a ve výši dle obč. zák. poškozenému způsobenou škodu na zdraví nebo usmrcením. Poznámka pod čarou k tomuto ustanovení odkazovala na § 442 a následující obč. zák.

16. V souladu s § 444 odst. 3 obč. zák. za škodu usmrcením náleželo pozůstalým jednorázové odškodnění, a to ve výši stanovené v tomto ustanovení podle blízkosti osoby k usmrcenému.

17. Podle § 11 obč. zák. měla fyzická osoba dále právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Ustanovení § 13 odst. 1 obč. zák. fyzické osobě přiznávalo konkrétně právo domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů, a aby bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění. Dále § 13 odst. 2 obč. zák. stanovil, že pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odst. 1, zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

18. Stěžejním pro výklad § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti ve vnitrostátní soudní praxi je mj. usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. [III. ÚS 8/06](#). Ústavní soud při výkladu pojmu „škoda“ použitým v tomto ustanovení vycházel ze znění obč. zák. a konstatoval: „[O]bčanský zákoník sice pojem škody nedefinuje, jestliže však upravuje, co se nahrazuje (srov. § 442 a násl. obč. zák.), dává najevo, co z tzv. imateriálních újem pokládá za odškodnitelnou újmu (§ 442 odst. 1 obč. zák.); to se týká bolestného, ztížení společenského uplatnění, a od 1. 5. 2004 i nároků pozůstalých na jednorázové odškodnění podle § 444 odst. 3 občanského zákoníku. Není důvod takto vymezenou ‚škodu‘ neidentifikovat se shodně vyjádřenou ‚škodou‘ podle § 6 zákona.“ Podle názoru Ústavního soudu sice z poznámky pod čarou k ustanovení § 6 zákona o pojištění odpovědnosti lze činit závěry jen v širších výkladových souvislostech, ale skutečnost, že ustanovení odkazuje jen na § 442 a násl. občanského zákoníku není bez významu, neboť podobný odkaz na § 11 a násl. obč. zák. v něm chybí. Vzhledem k tomu, že nároky podle § 13 odst. 2 obč. zák. z titulu ochrany osobnosti jsou odlišnou imateriální újmou od škody podle § 420 a násl. obč. zák., nespádají pod § 6 zákona o pojištění a pojistitel není povinen takovou újmu odškodnit.

19. Ústavní soud v uvedeném usnesení navázal na závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#), ve kterém byl odlišen nárok na náhradu škody podle § 444 odst. 3 obč. zák. od finanční satisfakce za újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv v důsledku smrti blízké osoby. V citovaném nálezu Ústavní soud rovněž uvedl, že pokud jednorázové odškodnění pozůstalých není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, není vyloučeno, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti. Soudní praxe byla tímto postavena před řešením otázky, jak posuzovat otázku souběhu nároků na odškodnění pozůstalých dle ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. a práva na zadostiučinění z titulu práva na ochranu osobnosti dle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. [30 Cdo 5188/2007](#), s odkazem na tento nálezu Ústavního soudu dovodil, že záměrem zákonodárce bylo v rámci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. upravit odškodnění pozůstalých při

usmrcení blízké osoby za „nemajetkovou újmu“ v případě intenzity a okolností, které jsou obvyklé. Navýšení náhrad nad paušální jednorázové částky zakotvené v ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. pak bylo umožněno cestou § 13 odst. 2 a 3 obč. zák., a to jen „v případech mimořádných, tj. v případech mimořádné závažnosti vzniklé nemajetkové újmy či při mimořádných okolnostech, za nichž k porušení práva došlo“.

20. Na úrovni evropského práva byla problematika povinného pojištění odpovědnosti z provozu vozidla v rozhodné době upravena Směrnicí Rady 72/166/EHS ze dne 24. 4. 1972 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (dále jen „první směrnice“), Směrnicí Rady 84/5/EHS ze dne 30. 12. 1983 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/14/ES ze dne 11. 5. 2005 (dále jen „druhá směrnice“), jakož i Směrnicí Rady 90/232/EHS ze dne 14. 5. 1990 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (dále jen „třetí směrnice“).

21. Podle čl. 3 odst. 1 první směrnice: „Každý členský stát přijme [...] veškerá nezbytná opatření, aby zajistil, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jeho území, byla [bude] kryta pojištěním. Rozsah pojištěné odpovědnosti a podmínky pojistného krytí se určí na základě těchto opatření.“

22. Článek 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice stanovil, že pojištění uvedené v čl. 3 odst. 1 první směrnice musí povinně zahrnovat jak věcné škody, tak škody na zdraví. Článek 1 bod 2 první směrnice zněl tak, že „poškozeným“ se pro její účely rozumí „jakákoliv osoba, která má právo na náhradu jakékoli věcné škody nebo škody na zdraví způsobené vozidly“.

23. První, druhá a třetí směrnice byla předmětem řady předběžných otázek předložených Soudnímu dvoru. Soudní dvůr v těchto rozsudcích zdůraznil, že členské státy jsou povinny zaručit, že občanskoprávní odpovědnost z provozu motorových vozidel ve smyslu vnitrostátního práva bude kryta pojištěním v souladu s ustanoveními první, druhé a třetí směrnice (rozsudky Soudního dvora ze dne 23. 10. 2012, C-300/10, M. A., bod 30 a citovaná judikatura, ze dne 24. 10. 2013, C-22/12, H., bod 45, jakož i ze dne 23. 1. 2014, C-371/12, P., bod 31).

24. Volnost ponechaná členským státům určit škody kryté pojištěním, jakož i podmínky povinného pojištění, byla omezena druhou a třetí směrnicí v tom ohledu, že se na jejich základě stalo krytí některých škod až do výše stanovených částek povinným. Mezi těmito škodami, jejichž krytí je povinné, figurují, tak jak uvádí čl. 1 odst. 1 druhé směrnice, zejména „škody na zdraví“ (rozsudek Soudního dvora ve věci H., bod 46, a rozsudek téhož soudu ze dne 24. 10. 2013, C-277/12, D., bod 37).

25. Podle Soudního dvora pod pojem „škoda na zdraví“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice a čl. 1 třetí směrnice, která je povinně zahrnuta do pojištění podle čl. 3 odst. 1 první směrnice, spadá jakákoliv újma, pokud na spor použitelné vnitrostátní právo upravuje nárok na její náhradu z titulu občanskoprávní odpovědnosti pojištěného, která vychází ze zásahu do osobnostní integrity, což zahrnuje jak fyzické, tak psychické utrpení (rozsudek Soudního dvora ve věci H., bod 47). Jinými slovy, jak vyplývá z vyjádření generálního advokáta ve věci H., povinné pojištění dle směrnic zahrnuje hmotnou i nehmotnou újmu, a to včetně psychické bolesti a utrpení.

26. Směrnice nevyžadují, aby byly zavedeny určité konkrétní druhy odpovědnosti, nýbrž aby veškerá občanskoprávní odpovědnost z provozu motorových vozidel byla kryta pojištěním, a to bez ohledu na to, zda jde o odpovědnost založenou na zavinění či o odpovědnost za škodlivý následek. Jakýkoliv jiný

výklad by totiž zbavoval čl. 3 odst. 1 první směrnice, ve znění druhé a třetí směrnice, jeho užitečného účinku, kterým je ochrana poškozených z nehod motorových vozidel prostřednictvím povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti (stanovisko generálního advokáta Soudního dvora Jääskinena přednesené dne 11. 7. 2013, C-22/12, H., bod 69).

27. Jde-li o otázku, jaké osoby mohou nárokovat náhradu nemajetkové újmy, Soudní dvůr konstatoval, že z výkladu čl. 1 bodu 2 ve spojení s čl. 3 odst. 1 první větou první směrnice vyplývá, že ochrana, která musí být zajištěna na základě této směrnice, se vztahuje na každou osobu, která má právo na náhradu škody způsobené motorovým vozidlem na základě vnitrostátního práva upravujícího občanskoprávní odpovědnost (rozsudek Soudního dvora ve věci H., bod 51). Žádná skutečnost z první, druhé a třetí směrnice totiž neumožňuje dospět k závěru, že unijní zákonodárce zamýšlel omezit ochranu zajišťovanou těmito směrnicemi pouze na osoby, které jsou přímo zasaženy škodnou událostí (rozsudek Soudního dvora ve věci H., bod 54). Jak dále uvedl generální advokát ve věci H., jde-li o nehmotnou újmu, kterou utrpěly osoby, jež samy nebyly účastníky dotčených dopravních nehod, smrt osoby, zejména za takovýchto okolností (při dopravní nehodě), která jim byla skutečně blízká, vyvolává nepopíratelné zvraty ve způsobu jejich života a v citové rovnováze. Z hlediska cílů první, druhé a třetí směrnice, jimiž je zajistit volný pohyb a zaručit, že s osobami poškozenými nehodami způsobenými těmito vozidly bude zacházeno srovnatelným způsobem bez ohledu na to, ve kterém z členských států k nehodě dojde, je jediným možným řešením, že nehmotná újma osob nepřímo poškozených dopravní nehodou bude kryta pojištěním občanskoprávní odpovědnosti.

28. Odpověď na otázku, jaká povinnost vyplývá pro členské státy z první, druhé a třetí směrnice, je, že členské státy mají povinnost zaručit, že náhrada škody, jež má být vyplacena podle jejich vnitrostátních právních předpisů upravujících občanskoprávní odpovědnost z důvodu, že došlo k nemajetkové újmě, která byla způsobena rodinným příslušníkům, kteří jsou osobami blízkými obětí dopravních nehod, bude kryta povinným pojištěním ve výši minimálních částek stanovených v čl. 1 odst. 2 druhé směrnice (rozsudek Soudního dvora ve věci H., bod 55).

29. Z výše citované judikatury Soudního dvora k první, druhé a třetí směrnici vyplývá, že při posuzování souladu vnitrostátního práva s těmito směrnicemi ve vztahu k úpravě nároků poškozených na náhradu nehmotné újmy, která jim byla způsobena dopravní nehodou, je třeba zkoumat, zda je taková úprava součástí vnitrostátního hmotného práva občanskoprávní odpovědnosti pojištěného za škodu, na které odkazují první a druhá směrnice, a zda je takové povahy, že v rozporu s unijním právem omezuje povinné pojistné krytí občanskoprávní odpovědnosti pojištěného za škody.

30. V projednávané věci je tedy rozhodující, zda nároky poškozených na náhradu nemajetkové újmy spadají pod občanskoprávní odpovědnost pojištěného za škody upravenou obč. zák. a zda je omezeno pojistné krytí těchto nároků vnitrostátním právem.

31. Jak bylo výše uvedeno, pro uplatňování nároků poškozených při usmrcení blízké osoby podle obč. zák. obecně (tedy i pro usmrcení v důsledku dopravní nehody) platil dvojitý režim. Poškození se mohli domáhat jednorázové paušální náhrady za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 444 odst. 3 obč. zák., a v případech mimořádné závažnosti vzniklé nemajetkové újmy také podle § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. Tato ustanovení byla navzájem propojená a tvořila jeden systém občanskoprávní odpovědnosti ve smyslu citovaných směrnic.

32. Ve vztahu k předmětné české právní úpravě je významný zejména již zmiňovaný rozsudek Soudního dvora ve věci H. (rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 10. 2013, C 22/12, H.), ve kterém byla v rámci předběžné otázky slovenského soudu posuzována povaha § 11 a 13 českého obč. zák.. V daném případě šlo o náhradu nemajetkové újmy způsobené paní H. a její dceři ztrátou manžela a otce, pana H., který zemřel při dopravní nehodě na českém území. Soud předkládající předběžnou

otázku byl toho názoru, že je třeba na daný případ použít české hmotné právo, konkrétně § 444 odst. 3 obč. zák., a dále řešil mimo jiné otázku, zda náhrada nemajetkové újmy, která vznikla osobě pozůstalé po oběti dopravní nehodě, kterou lze nahradit podle § 13 odst. 2 a 3 obč. zák., musí být považována za škodu na zdraví ve smyslu čl. 1 první pododstavec třetí směrnice a čl. 3 odst. 1 první směrnice, a tudíž spadá pod povinný rozsah pojištění, které musí pokrývat i tuto náhradu nemajetkové újmy.

33. Soudní dvůr dospěl k závěru, že odpovědnost pojištěného v projednávaném případě vyplývající z § 11 a 13 českého obč. zák. se odvíjí od dopravní nehody a má občanskoprávní povahu. Nic přitom neumožňuje mít za to, že taková odpovědnost nespadá do hmotného vnitrostátního práva upravujícího občanskoprávní odpovědnost, na které odkazují výše uvedené směrnice. Toto posouzení nebylo možné zpochybnit ani okolností, že tato ustanovení spadají do části českého a slovenského obč. zák., která je věnována zásahům do osobnostních práv a která je samostatná ve vztahu k části upravující občanskoprávní odpovědnost za škodu (rozsudek Soudního dvora ve věci H., body 57 a 58).

34. S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že výklad § 6 zákona o pojištění odpovědnosti dosud omezující povinné pojistné krytí občanskoprávní odpovědnosti pojištěného za škody, ačkoliv je dána občanskoprávní odpovědnost pojištěného, je v rozporu s předmětnými směrnicemi, tj. unijním právem.

35. Vzhledem k tomu, že § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti představuje vnitrostátní právo harmonizované evropskou unijní legislativou, je nezbytné vykládat toto ustanovení při jeho aplikaci v souladu se základními zásadami plynoucími z judikatury Soudního dvora Evropské unie.

36. Podle ustálené judikatury musí vnitrostátní soudy, které rozhodují spor mezi jednotlivci, v němž se jeví, že příslušná vnitrostátní právní úprava je v rozporu s unijním právem, zajistit právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z ustanovení unijního práva (rozsudky Soudního dvora ze dne 19. 4. 2016, C-441/14, DI, bod 29, ze dne 5. 10. 2004, C 397/01 až C-403/01, P., bod 111, jakož i ze dne 19. 1. 2010, C-555/07, K., bod 45).

37. Účinek směrnice může být přímý a nepřímý, přičemž platí, že je-li směrnice aplikována ve vztazích mezi jednotlivci, nelze jí přiznat přímý účinek (rozsudky Soudního dvora ze dne 26. 2. 1986, 152/84, M., a ze dne 14. 7. 1994, C-91/92, F. D.).

38. Z judikatury Soudního dvora k aplikaci zásady nepřímého účinku směrnice (dále též „zásada konformního nebo souladného výkladu“) vyplývá, že i když v případě sporů mezi jednotlivci směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat, jsou členské státy povinny dosáhnout výsledku sledovaného směrnicí, která z této směrnice vyplývá, jakož i přijmout veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k zajištění splnění této povinnosti, a tato povinnost platí pro všechny orgány členských států, včetně soudních orgánů, v rozsahu jejich pravomocí (rozsudek Soudního dvora ve věci DI, bod 30; v tomto smyslu viz též rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984, 14/83, C.a K., bod 26, jakož i rozsudek téhož soudu ve věci K., bod 47).

39. Při aplikaci vnitrostátního práva je vnitrostátní soud, který má podat jeho výklad, povinen tak učinit v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu dotčené směrnice, aby dosáhl výsledku, který předmětná směrnice sleduje (rozsudky Soudního dvora ve věci DI, bod 31; P., body 113 a 114 a K., bod 48). Zásada konformního výkladu vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci, tím, že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, tak aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došly k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí (rozsudek Soudního dvora ze dne 4. 7. 2006, C-212/04, A., bod

111).

40. Obecná povinnost vnitrostátních soudů členských států provádět konformní výklad vnitrostátního práva ve vztahu ke směrnici vzniká po uplynutí lhůty pro její provedení (rozsudek Soudního dvora ve věci A., bod 115). Povinnost souladného výkladu vzniká v případě, kdy směrnice nebyla správně implementována, ale i v případech, kdy implementační legislativa sama o sobě může být se směrnicí v souladu, ale existuje více možných výkladů a vnitrostátní soud určuje ten, jenž požaduje směrnice (B., M., B., P., K., J. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 154-155). Soudní dvůr přitom požaduje, aby vnitrostátní soudy při výkladu vnitrostátního práva vycházely z nevyvratitelné právní domněnky pro výklad implementačních předpisů, že účelem a cílem předpisu, jehož měl v úmyslu zákonodárce dosáhnout, byla plná implementace směrnice (B., M., B., P., K., J. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 164).

41. Povinnost konformního výkladu se týká všech pravidel vnitrostátního práva (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 1. 2014, C-176/12, Association de médiation sociale, bod 38 a citovaná judikatura), včetně vnitrostátní judikatury (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000, C-456/98, Centrosteeel, bod 17). Ze zásady nepřímého účinku vyplývá i povinnost vnitrostátních soudů změnit ustálenou judikaturu, vychází-li z výkladu vnitrostátního práva, který je neslučitelný s cíli směrnice (rozsudky Soudního dvora ve věcech DI, bod 33 a Centrosteeel, bod 17). Vnitrostátní soud nemůže platně dospět k závěru, že dotčené vnitrostátní ustanovení nelze vyložit v souladu s unijním právem pouze z toho důvodu, že toto ustanovení bylo předtím konstantně vykládáno v rozporu s unijním právem, a to i soudem v posledním stupni (rozsudek Soudního dvora ve věci DI, bod 34, a rozsudek téhož soudu ze dne 8. 11. 2016, C-554/14, O.).

42. Povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k unijnímu právu, pokud vykládá a aplikuje relevantní pravidla vnitrostátního práva, je ovšem omezena obecnými právními zásadami a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva contra legem. Jednotlivec, který se cítí být poškozen aplikací vnitrostátního ustanovení, které je v rozporu s unijním právem, se v takovém případě může dovolávat odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva (rozsudek Soudního dvora ve věci DI, bod 32 a citovaná judikatura).

43. Vzhledem ke skutečnosti, že výklad § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti v soudní praxi je v rozporu s cíli první, druhé a třetí směrnice, je třeba zkoumat, zda jsou dány podmínky pro aplikaci přímého nebo nepřímého účinku těchto směrnic. Aplikace přímého účinku směrnic není v daném případě možná, neboť by šlo o uložení povinnosti jednotlivci v horizontálních vztazích, proto je třeba v analyzované věci přistoupit k výkladu předmětného ustanovení s použitím doktríny nepřímého účinku směrnic.

44. Nejdříve je třeba posoudit, zda jsou dány podmínky pro aplikaci nepřímého účinku, a to z hlediska časového a věcného. Časová podmínka byla splněna, neboť v rozhodné době již uplynula lhůta pro implementaci směrnic. Pokud jde o věcnou podmínku, je nezbytné zabývat se tím, zda vnitrostátní výkladové metody umožňují § 6 zákona o pojištění odpovědnosti vyložit v souladu s výše specifikovanými směrnicemi, tedy jiným způsobem, než je výklad pojmu zastávaný soudní praxí.

45. Jak již bylo uvedeno, § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti je ve vnitrostátní soudní praxi vykládán tak, že nároky podle § 13 odst. 2 obč. zák. z titulu ochrany osobnosti jsou imateriální újmou odlišnou od škody podle § 420 a násl. obč. zák., a proto nespadají pod § 6 zákona o pojištění a pojistitel není povinen takovou újmu odškodnit. Tento výklad se opírá zejména o usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. [III. ÚS 8/06](#), který své závěry odůvodnil tak, že není dán důvod, aby pojem „škoda“ v § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti nebyl vykládán shodně s pojmem „škoda“, jak je chápán v obč. zák., a podpůrně odkázal na poznámku pod čarou k

uvedenému ustanovení, které odkazuje jen na § 442 a násl. obč. zák. a nikoliv na § 11 a 13 obč. zák.

46. Ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti stanovuje, že právem pojištěného je, aby pojistitel za něj uhradil poškozenému škodu na zdraví nebo usmrcením v rozsahu a ve výši podle obč. zák. Zákon pojem „škoda na zdraví nebo usmrcením“ nedefinuje, pouze uvádí, že tato škoda se hradí v rozsahu a ve výši podle obč. zák., přičemž v poznámce pod čarou odkazuje na § 442 a násl. obč. zák. Vzhledem k tomu, že není zcela jednoznačně stanoveno, co se pod tímto pojmem rozumí, je při výkladu § 6 zákona o pojištění odpovědnosti třeba použít standardních výkladových metod.

47. Rozhodující pro výklad pojmu „škoda“ pro účely zákona o pojištění odpovědnosti je skutečnost, jaký význam je přisuzován poznámce pod čarou. Ústavní soud konstantně judikuje, že „posláním poznámek pod čarou či vysvětlivek je pouhé zlepšení přehlednosti a orientace v právním předpisu formou legislativní pomůcky, která z povahy věci nemůže stanovit závazná pravidla chování nebo pravidla pro interpretaci daného ustanovení“ (nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2000, sp. zn. [I. ÚS 22/99](#)). Poznámka pod čarou tudíž nemá normativní význam, může však představovat ve spojení s některými právními argumenty interpretační pomůcku.

48. Interpretace pojmu „škoda“ za pomoci poznámky pod čarou vede k takovému výkladu, že pojistitel je povinen hradit právě jen škodu, která je uvedena v § 442 a násl. obč. zák. Pro takový výklad však nejsou dány jiné přesvědčivé argumenty, a to zejména s ohledem na skutečnost, že pojem „škoda“ není v obč. zák. definován, a na způsob, jakým je tento pojem vykládán v soudní praxi (viz níže).

49. V případě výkladu pojmu „škoda“ bez přisouzení určujícího významu poznámce pod čarou je třeba použít jazykovou a teleologickou výkladovou metodu textu zákona. Při použití jazykového výkladu je třeba posoudit význam pojmu „škoda“ v obecném a právním jazyce.

50. V obecném jazyce je škoda chápána jako hmotná i nehmotná ztráta a je synonymem k pojmu „újma“ (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český AV ČR. 3. vydání. Dotisk, 2005, s. 434). V tomto kontextu je možné chápat škodu jako hmotnou i nehmotnou škodu (újmu). Jedná-li se o pojem „škoda“ v právním jazyce, podle právní doktríny a judikatury k obč. zák. byla škoda pojímána jako materiální újma (ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. Občanský zákoník I, II. 2. vydání, Praha, 2009, s. 1282; stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR, sp. zn. [Cpj 87/70](#)). Jak uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#), pojem „škoda“ nebyl v obč. zák. definován, nicméně ustanovení § 422 odst. 1 obč. zák., které stanovilo, že se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk), tímto nepřímou škodu definovalo. Šlo o uvozující ustanovení, na které navazovala další ustanovení, která významně modifikovala zejména rozsah náhrady, z nichž např. vyplývalo, že při škodě na zdraví se odškodňuje bolestné a ztížení společenského uplatnění, což podle Ústavního soudu zcela jistě ani v jednom případě nebyla skutečná škoda.

51. Jde-li konkrétně o nárok pozůstalých na jednorázové odškodnění podle § 444 odst. 3 obč. zák., Ústavní soud v citovaném nálezu konstatoval, že vložení tohoto ustanovení zákonodárce upravil způsob a rozsah náhrady „za tento druh imateriální škody“, nicméně není-li takové odškodnění dostatečnou satisfakcí za vzniklou „újmu“ na osobnostních právech, není vyloučeno, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle § 11 a 13 obč. zák. z titulu ochrany osobnosti. Ústavní soud však připustil, že by bylo vhodnější opustit pojetí škody jako majetkové újmy a pokládat za škodu i újmu vzniklou působením na tělesnou a duchovní integritu poškozeného. V této souvislosti je třeba zmínit také odlišná stanoviska tří ústavních soudců k tomuto nálezu, dle jejichž názoru pojem „skutečná škoda“ by měl být vykládán tak, že škodou může být i nemateriální újma.

52. Pojem „újma“ byl v právním jazyce používán pro označení nemajetkové škody, která byla důsledkem neoprávněného zásahu do práva na tuto ochranu ve smyslu § 11 až 16 obč. zák. zajišťujících ochranu osobnosti, která zahrnuje především ochranu života, zdraví, občanské cti, lidské důstojnosti, soukromí, jména a projevů osobní povahy.

53. Ačkoliv byl výklad pojmu „škoda“ založen na jeho odlišení od nemajetkové újmy, je zřejmé, že jejich použití bylo v obč. zák. i soudní judikatuře nedůsledné. V rámci institutu odpovědnosti za škodu podle § 420 a násl. obč. zák., která byla pojímána jako majetková újma, byly zakotveny i nároky týkající se výhradně nemajetkové újmy.

54. Lze tedy konstatovat, že jazykový výklad pojmu škoda použitý v § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti nepodává jednoznačnou odpověď na otázku, co je jeho obsahem. V této souvislosti lze odkázat na argumentaci v nálezu Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#) ze dne 17. 12. 1997, dle které „jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.)“. V nálezu sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#) pak Ústavní soud konstatoval, že soud: „není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku.“ Z této argumentace je možné dovodit, že pouze jazykový výklad není určující, a zvláště pro případ, kdy jazykový výklad jednoznačně nevede k závěru o obsahu pojmu, je nutné ho objasnit prostřednictvím dalších výkladových metod. Vzhledem k nejednoznačnosti výsledků jazykového výkladu je tudíž třeba přistoupit k teleologickému výkladu tohoto pojmu.

55. Při teleologickém výkladu ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti je nezbytné vycházet z nevyvratitelné právní domněnky, že cílem tohoto ustanovení byla plná implementace předmětných směrnic, tj. že úmyslem zákonodárce bylo, aby veškerá občanskoprávní odpovědnost pojištěného z provozu motorových vozidel za škodu na zdraví ve smyslu čl. 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice a čl. 1 třetí směrnice byla kryta povinným pojištěním. Pojem „škodu na zdraví a usmrcením“ je tudíž třeba s použitím tohoto teleologického argumentu vyložit tak, že zahrnuje veškerou nehmotnou újmu poškozených vzniklou usmrcením blízké osoby, a to jak jednorázové odškodnění podle § 444 odst. 3, tak přiměřené zadostiučinění přiznané na základě § 11 a 13 obč. zák., které je přiznáváno poškozené osobě pozůstalé po oběti dopravní nehody podle obč. zák.

56. Při posouzení, jakou výkladovou možnost pojmu „škoda na zdraví a usmrcení“ pro účely zákona o pojištění odpovědnosti použít, tj. zda výklad s použitím poznámky pod čarou nebo bez jejího použití, je rozhodující skutečnost, že při použití poznámky pod čarou by byla aplikována pravidla, která jsou v rozporu se směrnicemi. Vzhledem k tomu, že výklad bez použití poznámky pod čarou, opřený o teleologický výklad ustanovení § 6 zákona o pojištění odpovědnosti, je v souladu s unijním právem, je povinností vnitrostátního soudu použít tento výklad. Takový výklad není contra legem ani neporušuje obecné právní zásady.

57. Pokud jde o skutečnost, že takto provedený výklad překonává dosavadní ustálenou vnitrostátní soudní judikaturu, jak bylo výše uvedeno, zásada nepřímého účinku nepřipouští, aby vnitrostátní soud dospěl k závěru o nemožnosti vyložit dotčené ustanovení v souladu s unijním právem z důvodu, že bylo interpretováno vnitrostátním soudem rozhodujícím v posledním stupni způsobem neslučitelným s unijním právem. Okamžité aplikaci unijního práva dle Soudního dvora (rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 3. 1978, 106/77, S., body 25 a 26) pak nesmí bránit ani žádná praxe či právní předpisy, které v případě existence rozporů ve vnitrostátní judikatuře vyžadují nejdříve věc postoupit orgánu sjednocujícímu rozhodovací praxi.

58. Závěrem lze shrnout, že výklad ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti zastávaný českými soudy, dle kterého pojistitel není povinen nahradit nemajetkovou újmu poškozených přiznanou na základě § 13 odst. 1 a 2 obč. zák., není v souladu s unijním právem a vnitrostátní soud by měl při aplikaci tohoto ustanovení přistoupit k jeho výkladu s použitím doktríny nepřímého účinku první, druhé a třetí směrnice, které harmonizují právní úpravy členských států v rozsahu povinného krytí občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

59. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se proto odchyľuje od závěrů formulovaných v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. [30 Cdo 1051/2005](#), v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. [30 Cdo 4083/2010](#), a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3906/2011](#), a uzavírá, že výkladem lze dospět k závěru, že pod náhradu škody na zdraví nebo usmrcením podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti lze podřadit i náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák.

60. Dovolací soud se dále zabýval i další v dovolání vznesenou otázkou, která v judikatuře Nejvyššího soudu nebyla dosud řešena. Vzhledem ke shora odůvodněnému závěru, že pojištění odpovědnosti z provozu vozidla zahrnovalo podle úpravy účinné před 31. 12. 2013 též náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák., jde o otázku určení počátku běhu promlčecí doby práva na plnění z pojištění v těchto případech.

61. Soud prvního stupně k tomu uvedl, že dopravní nehoda se stala dne 18. 8. 2009, poškozený Z. B. na následky zranění utrpěných při dopravní nehodě zemřel dne 21. 8. 2009. Protože žalobce uplatňoval svůj nárok z titulu pojistného plnění, začala promlčecí doba běžet jeden rok po vzniku pojistné události (§ 8 zákona o pojistné smlouvě, ve spojení s § 3 písm. b) téhož zákona), tedy 21. 8. 2010 a uběhla za 3 roky dne 21. 8. 2013. Jelikož žaloba v projednávané věci byla podána dne 11. 9. 2014, je nárok žalobce na pojistné plnění dle soudu prvního stupně promlčen.

62. Odvolací soud toto právní posouzení přejal s tím, že vzhledem k právní úpravě počátku promlčecí doby není podstatná splatnost práva na pojistné plnění, k níž nedochází současně s počátkem běhu promlčecí doby jeden rok po pojistné události, nýbrž 15 dnů po skončení šetření nebo po doručení pravomocného rozhodnutí soudu pojistiteli o jeho povinnosti plnit (§ 9 odst. 2 zákona o pojištění odpovědnosti). Odvolací soud dále odkázal na ustálenou rozhodovací praxi dovolacího soudu v otázce aplikace § 8 zákona o pojistné smlouvě na promlčení práva na pojistné plnění proti pojistiteli z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

63. Dovolatel v této souvislosti namítá (byť s odkazem na zrušenou vyhlášku Ministerstva financí České republiky č. 492/1991 Sb.), že v případě náhrady nemajetkové újmy v penězích nastala pojistná událost teprve dnem, kdy rozhodnutí, podle něhož měla pojišťovna plnit, nabylo právní moci. K tomu dodává, že v opačném případě by vznesená námitka promlčení byla uplatněna v rozporu s dobrými mravy, neboť nárok žalobce by byl promlčen již v době, kdy o nemajetkové újmě a zejména o její výši nebylo pravomocně rozhodnuto, a to zejména s ohledem na povahu náhrady nemajetkové újmy a problematiku jejího vyčíslení v penězích, jež je s ohledem na okolnosti případu ponechána na úvaze soudu.

64. Právo na plnění z pojištění se podle § 8 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, promlčí nejpozději za 3 roky s tím, že promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný žádá na pojistiteli úhradu částky, kterou poskytl poškozenému jako náhradu škody, za kterou poškozenému odpovídá.

65. Zákon č. 168/1999 Sb. pojem pojistné události blíže nevymezuje, ponechává tuto otázku na konkrétní pojistné smlouvě, kterou mezi sebou pojistitel a pojištěný uzavřou, případně na pojistných

podmínkách, které jsou ve smyslu § 4 odst. 4 zákona č. 37/2004 Sb. její součástí. Může jí být škodní událost [způsobení škody provozem vozidla podle § 2 písm. h) zákona č. 168/1999 Sb.], okamžik vzniku povinnosti pojištěného nahradit škodu nebo může být stanoven i jiný způsob jejího určení. Pojistnou událost nelze bez dalšího ztotožňovat se škodnou událostí ani s dopravní nehodou samotnou. Pro stanovení, co je v konkrétním pojištění pojistnou událostí, se vychází z pojistných podmínek, popř. pojistné smlouvy, nebo ze zvláštního právního předpisu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. [25 Cdo 5175/2008](#), publikován pod C 7235 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále též jen „Soubor“, popř. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. [25 Cdo 346/2013](#)).

66. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1463/2014](#), dále uvedl, že podle definice obsažené v zákoně o pojistné smlouvě je pojistnou událostí nahodilá událost, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele plnit, což však neznamená, že jde o okamžik dopravní nehody. Pokud je pojistná událost jen obecně vymezena jako skutečnost, s níž je spojena povinnost pojistitele plnit, zahrnuje pojistná událost nejen událost, která vedla ke vzniku škody, ale i vznik škody samotné (včetně škody na zdraví) a nemůže být zásadně totožná s dopravní nehodou.

67. Přiměřeně se uvedené závěry uplatní i v projednávané věci, kdy předmětem pojistného plnění je právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák. Nemohou proto obstát dovolatelovy námitky, že počátek promlčecí doby měl být dán až pravomocným rozhodnutím soudu o nemajetkové újmě.

68. Předmětem řízení v projednávané věci je uplatněný nárok na pojistné plnění, nikoliv samo právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Pro běh promlčecí doby práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. platí, že je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. [31 Cdo 3161/2008](#), uveřejněný pod č. 73/2009 Sb. rozh. obč.). Oproti tomu právo na pojistné plnění podle zákona č. 168/1999 Sb., které odpovídá povinnosti náhrady nemajetkové újmy v penězích, se promlčuje dle § 8 zákona o pojistné smlouvě.

69. Vznik povinnosti pojistitele plnit poškozenému náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák. se přitom váže na zásah do osobnostních práv fyzické osoby, nikoliv až na pravomocné rozhodnutí soudu, které tuto povinnost deklaruje, jak namítá dovolatel. Ostatně již v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. [1 Co 63/2003](#), uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2008, byl odmítnut názor, že v době před rozhodnutím soudu o náhradě nemajetkové újmy v penězích existuje pouze nárok na tuto náhradu a teprve pravomocný soudní rozsudek konstituuje vznik pohledávky a nárok na neexistující pohledávku před rozhodnutím soudu se nemůže promlčet.

70. Odvolacímu soudu nelze proto ničeho vytknout, přijal-li právní závěr, že pro určení počátku běhu promlčecí doby v těchto případech je rozhodující okamžik, kdy došlo k neoprávněnému zásahu objektivně způsobitelnému poruší nebo ohrozit osobnostní práva fyzické osoby. V projednávané věci bylo touto dobou úmrtí poškozeného Z. B. dne 21. 8. 2009, a promlčecí doba počala běžet za 1 rok po této události. Byla-li žaloba ve věci podána až dne 11. 9. 2014, stalo se tak až po uplynutí promlčecí doby dle § 8 zákona o pojistné smlouvě.

71. Dovoláním napadený závěr odvolacího soudu, podle něhož vznesení námítka promlčení v projednávané věci nepředstavuje výkon práva, který je v rozporu s dobrými mravy, odpovídá závěrům formulovaným judikaturou Nejvyššího soudu i Ústavního soudu (k tomu srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1997, sp. zn. [II. ÚS 309/95](#), uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 7, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 6, ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#), uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 38, ročníku 2005,

části I., pod pořadovým číslem 171, a ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. [II. ÚS 3/06](#), uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 47, ročníku 2007, části I., pod pořadovým číslem 185, jakož i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2905/99](#), ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 992/99](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2000, pod č. 126, či ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněný pod č. 59/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. [29 Odo 1361/2004](#), či ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. [29 Odo 427/2006](#)).

72. Ze zjištění soudů nevyplývá, že by úmyslem uplatnění námitky promlčení žalovanou bylo toliko poškodit žalobce, že by tak šlo o výjimečný případ, kdy by uplatnění námitky promlčení bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor žalobce, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. [25 Cdo 2593/2011](#)). Odvolací soud řádně vyložil, proč v projednávané věci neshledává ani jiné okolnosti, které byly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu uznány jako důvody pro odepření právních účinků námitky promlčení. O tom, že vznesení námitky promlčení v projednávané věci nepředstavuje výkon práva, který je v rozporu s dobrými mravy, svědčí i skutečnost, že proti žalobci bylo řízení o náhradu nemajetkové újmy vedeno poškozenými již před uplynutím promlčecí lhůty pro uplatnění práva proti pojistiteli. Podle zjištění odvolacího soudu již za trvání promlčecí doby věděl žalobce o nároku na náhradu nemajetkové újmy uplatněné dokonce v mnohem vyšší částce. Promlčecí doba práva na pojistné plnění trvala ještě více jak rok poté, kdy byl vyhlášen rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 8. 6. 2012, sp. zn. 50 C 93/2011-118, jímž bylo žalobci (tehdy v procesním postavení žalovaného) uloženo zaplatit Z. B. 120 000 Kč, H. B. 120 000 Kč a V. B. 87 500 Kč. Tento rozsudek nabyl právní moci částečně již po svém vyhlášení. Neboť odvolání směřovalo v případě vyhovujícího výroku jen nad částky 30 000 Kč pro každého z poškozených.

73. Dovolací soud dodává, že v projednávané věci samotná změna judikatorního přístupu nemůže být takovou okolností, která by odůvodňovala odepření účinků námitky promlčení. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů se nadto nepodávají žádné zvláštní okolnosti věci, které by nasvědčovaly neoprávněnému vznesení námitky promlčení žalovanou. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. [30 Cdo 5079/2009](#), uplatnění námitky promlčení by mohlo být zcela výjimečně výkonem práva v rozporu s dobrými mravy pouze tehdy, jestliže by tato námitka byla pouze prostředkem umožňujícím značně poškodit účastníka právního vztahu. O jednání vykazujícím znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna.

74. Jelikož odvolací soud dospěl k závěru, který sám o sobě postačuje k zamítnutí žaloby, tj. že právo na předmětné pojistné plnění je již promlčeno, přičemž námitku promlčení neshledal rozpornou s dobrými mravy, je napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku o věci samé správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

75. Na uvedeném nic nemůže změnit odvolacím soudem stručně zmíněný nesprávný právní závěr, že žalobce není legitimován k uplatnění předmětného práva proti žalovanému pojistiteli. Toto jeho možné právo přitom vyplývá z ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb., podle kterého, nestanoví-li zákon jinak, má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle obč. zák. poškozenému způsobenou újmu vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením.